

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (siódma izba)

z dnia 21 grudnia 2023 r.*

Odesłanie prejudycjalne – Współpraca policyjna i wymiarów sprawiedliwości w sprawach karnych – Decyzja ramowa 2002/584/WSiSW – Europejski nakaz aresztowania – Artykuł 4a ust. 1 – Procedura przekazywania osób między państwami członkowskimi – Przesłanki wykonania – Podstawy fakultatywnej odmowy wykonania – Wyjątki – Wykonanie obligatoryjne – Kara orzeczona pod nieobecność oskarżonego – Pojęcie „rozprawy, w wyniku której wydano orzeczenie” – Zainteresowany, który nie stawiał się osobiście ani w pierwszej instancji, ani w postępowaniu odwoławczym – Uregulowanie krajowe przewidujące bezwzględny zakaz przekazania zainteresowanego w przypadku orzeczenia wydanego pod jego nieobecność – Obowiązek wykładni zgodnej

W sprawie C-397/22

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Kammergericht Berlin (wyższy sąd krajowy w Berlinie, Niemcy) postanowieniem z dnia 14 czerwca 2022 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 15 czerwca 2022 r., w postępowaniu dotyczącym europejskiego nakazu aresztowania wydanego przeciwko

LM

przy udziale

Generalstaatsanwaltschaft Berlin,

TRYBUNAŁ (siódma izba),

w składzie: F. Biltgen (sprawozdawca), prezes izby, N. Wahl i M. L. Arastey Sahún, sędziowie,

rzecznik generalny: P. Pikamäe,

sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając pisemny etap postępowania,

rozważywszy uwagi, które przedstawili:

– w imieniu rządu niemieckiego – J. Möller, P. Busche, M. Hellmann i R. Kanitz, w charakterze pełnomocników,

* Język postępowania: niemiecki.

– w imieniu rządu polskiego – B. Majczyna, w charakterze pełnomocnika,
– w imieniu Komisji Europejskiej – S. Grünheid i H. Leupold, w charakterze pełnomocników,
podjąwszy, po wysłuchaniu rzecznika generalnego, decyzję o rozstrzygnięciu sprawy bez opinii,
wydaje następujący

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 4a ust. 1 decyzji ramowej Rady 2002/584/WSiSW z dnia 13 czerwca 2002 r. w sprawie europejskiego nakazu aresztowania i procedury wydawania osób między państwami członkowskimi (Dz.U. 2002, L 190, s. 1), zmienionej decyzją ramową Rady 2009/299/WSiSW z dnia 26 lutego 2009 r. (Dz.U. 2009, L 81, s. 24) (zwanej dalej „decyzją ramową 2002/584”).
- 2 Wniosek ten został złożony w ramach postępowania w sprawie wykonania, w Niemczech, europejskiego nakazu aresztowania wydanego przeciwko obywatelowi Polski w celu wykonania kary pozbawienia wolności w Polsce.

Ramy prawne

Prawo Unii

- 3 Artykuł 1 decyzji ramowej 2002/584, zatytułowany „Definicja europejskiego nakazu aresztowania i zobowiązani[e] do jego wykonania”, przewiduje:

„1. Europejski nakaz aresztowania stanowi decyzję sądową wydaną [orzeczenie sądowe wydane] przez państwo członkowskie w celu aresztowania [zatrzymania] i przekazania przez inne państwo członkowskie osoby, której dotyczy wniosek [nakaz], w celu przeprowadzenia postępowania karnego lub wykonania kary pozbawienia wolności bądź środka zabezpieczającego [polegającego na pozbawieniu wolności].

2. Państwa członkowskie wykonują każdy europejski nakaz aresztowania w oparciu o zasadę wzajemnego uznawania i zgodnie z przepisami niniejszej decyzji ramowej.

3. Niniejsza decyzja ramowa nie skutkuje modyfikacją [nie prowadzi do zmiany] obowiązku poszanowania praw podstawowych i podstawowych zasad prawa zawartych w art. 6 [UE]”.
- 4 Artykuł 4a ust. 1 wspomnianej decyzji ramowej, zatytułowany „Decyzje [Orzeczenia] wydane w wyniku rozprawy, na której dana osoba nie stawiała się osobiście”, stanowi:

„[Wykonujący nakaz organ sądowy] może także odmówić wykonania europejskiego nakazu aresztowania wydanego z myślą o wykonaniu [w celu wykonania] kary pozbawienia wolności lub zastosowaniu środka zabezpieczającego [polegającego na pozbawieniu wolności], jeżeli dana

osoba nie stawiała się osobiście na rozprawie, w wyniku której wydano orzeczenie, chyba że w europejskim nakazie aresztowania stwierdza się, że dana osoba, zgodnie z dalszymi wymogami proceduralnymi określonymi w prawie krajowym wydającego państwa członkowskiego:

a) w odpowiednim terminie

(i) została wezwana osobiście i tym samym została poinformowana o wyznaczonym terminie i miejscu rozprawy, w wyniku której wydano to orzeczenie, albo inną drogą rzeczywiście otrzymała urzędową informację o wyznaczonym terminie i miejscu rozprawy w sposób jednoznacznie pozwalający stwierdzić, że wiedziała o wyznaczonej rozprawie;

oraz

(ii) została poinformowana, że orzeczenie może zostać wydane, jeżeli nie stawi się na rozprawie;

[...]”.

Prawo niemieckie

- 5 Paragraf 83 ust. 1 pkt 3 Gesetz über die internationale Rechtshilfe in Strafsachen (ustawy o międzynarodowej pomocy prawnej w sprawach karnych) z dnia 23 grudnia 1982 r. (BGBl.1982 I, s. 2071), w brzmieniu opublikowanym w dniu 27 czerwca 1994 r. (BGBl. 1994 I, s. 1537) (zwanej dalej „IRG”), stanowi:

„Ekstradycja nie jest dopuszczalna, jeżeli:

[...]

- 3.) celem wniosku jest wykonanie kary, a skazany nie stawił się osobiście na rozprawie, w wyniku której wydano wyrok skazujący [...]”.

Prawo polskie

- 6 Artykuł 139 § 1 Kodeksu postępowania karnego (zwanego dalej „k.p.k.”) przewiduje zasadniczo możliwość dokonania doręczenia pod znany adres osoby, która nie podała nowego adresu.
- 7 Na podstawie art. 75 § 1 k.p.k. oskarżony jest zobowiązany do podawania nowego adresu w przypadku zmiany miejsca zamieszkania lub pobytu w trakcie postępowania karnego.

Postępowanie główne i pytania prejudycjalne

- 8 Do Kammergericht Berlin (wyższy sąd krajowy w Berlinie, Niemcy), będącego sądem odsyłającym, wpłynął wniosek organów polskich o wykonanie europejskiego nakazu aresztowania wydanego w dniu 26 lipca 2021 r. przez Sąd Okręgowy w Poznaniu (Polska) przeciwko obywatelowi polskiemu. Wspomniany europejski nakaz aresztowania ma na celu zatrzymanie i przekazanie zainteresowanego owym organom w celu wykonania kary sześciu miesięcy pozbawienia wolności orzeczonej przez Sąd Rejonowy w Pile (Polska) wyrokiem z dnia 25 lutego 2020 r., którym wymierzono zainteresowanemu karę łączną, z czego do wykonania pozostaje jeszcze pięć miesięcy i dwadzieścia dziewięć dni.

- 9 Wyrokiem z dnia 16 czerwca 2020 r. Sąd Okręgowy w Poznaniu (Polska) nie uwzględnił apelacji zainteresowanego od tego wyroku bez badania sprawy co do istoty.
- 10 Jest bezsporne, że zainteresowany nie stawił się osobiście na rozprawie ani w pierwszej instancji, ani w postępowaniu odwoławczym, ani też nie był reprezentowany przez adwokata.
- 11 Zainteresowany potwierdził odbiór wezwania do stawiennictwa w pierwszej instancji oraz uzasadnienie wyroku sądu pierwszej instancji pod adresem, który wskazał organom polskim podczas zatrzymania jako adres stałego miejsca zamieszkania. Natomiast wysłane pod ten adres wezwanie do stawiennictwa w postępowaniu odwoławczym zostało odebrane nie przez zainteresowanego, lecz przez jego partnerkę, również zamieszkałą pod tym adresem. Organy polskie nie były w stanie wykazać, że rzeczywiście przekazała ona to wezwanie zainteresowanemu.
- 12 W dniu 15 sierpnia 2021 r. zainteresowany został zatrzymany w Berlinie (Niemcy) i tymczasowo aresztowany na podstawie europejskiego nakazu aresztowania, którego dotyczy sprawa w postępowaniu głównym. Oświadczył on wówczas, że nie zgadza się na uproszczoną procedurę przekazania organom polskim.
- 13 W dniu 1 września 2021 r. sąd odsyłający zarządził umieszczenie zainteresowanego w areszcie w celu przekazania go organom polskim.
- 14 Po uzyskaniu od właściwego wydającego nakaz organu sądowego wyjaśnień dotyczących dokładnych okoliczności wezwania zainteresowanego Generalstaatsanwaltschaft Berlin (prokuratura generalna w Berlinie, Niemcy) zwolniła go i zwróciła się do sądu odsyłającego o uchylenie nakazu aresztowania wydanego do celów ekstradycji oraz o uznanie przekazania zainteresowanego za niezgodne z prawem na tej podstawie, że na przeszkodzie takiemu przekazaniu stoi § 83 ust. 1 pkt 3 IRG, który transponuje do prawa niemieckiego art. 4a decyzji ramowej 2002/584.
- 15 Postanowieniem z dnia 24 września 2021 r. sąd odsyłający uchylił nakaz aresztowania do celów ekstradycji zainteresowanego, który został już zwolniony z aresztu. Sąd odsyłający, choć uważał, że przesłanka podwójnej karalności czynu, od której uzależnione jest takie przekazanie i która polega na sprawdzeniu, czy zarzucane czyny stanowią przestępstwo w dwóch współpracujących ze sobą państwach członkowskich, jest w niniejszej sprawie spełniona, to jednak zdecydował się zawiesić postępowanie w sprawie wniosku o uznanie przekazania zainteresowanego za niezgodne z prawem.
- 16 W pierwszej kolejności sąd odsyłający zastanawia się, czy okoliczność, że wezwanie do stawiennictwa w postępowaniu odwoławczym wysłane do zainteresowanego zostało doręczone jego partnerce spełnia wymogi z art. 4a ust. 1 lit. a) ppkt (i) decyzji ramowej 2002/584.
- 17 Sąd odsyłający uważa bowiem za zbyt rygorystyczne orzecznictwo Trybunału wynikające z wyroku z dnia 24 maja 2016 r., Dworzecki (C-108/16 PPU, EU:C:2016:346), zgodnie z którym potwierdzenie przez dorosłego członka gospodarstwa domowego zainteresowanego odbioru wezwania do stawiennictwa jest wystarczające jedynie wówczas, gdy europejski nakaz aresztowania umożliwia upewnienie się, czy – i w stosownym wypadku kiedy – ta osoba dorosła rzeczywiście przekazała to wezwanie zainteresowanemu. Zdaniem sądu odsyłającego należy raczej domniemywać, że co do zasady dorośli członkowie tego samego gospodarstwa domowego przekazują sobie nawzajem przesyłki odpowiednio do nich adresowane i że organy ścigania, nie wiedząc o zdarzeniach wewnątrz danego gospodarstwa domowego, nie mogą zatem udowodnić,

że wezwanie do stawienia zostało faktycznie przekazane zainteresowanemu. W braku takiego domniemania przeszkoda w takim przekazaniu, jaką stanowi skazanie pod nieobecność oskarżonego, byłaby „niemożliwa do pokonania”.

- 18 Sąd odsyłający uważa zatem, że fakt, iż zainteresowany rzeczywiście zapoznał się z doręczonym mu wezwaniem do stawienia, należy uznać za udowodniony, gdy wezwanie to zostało przekazane dorosłemu domownikowi, chyba że zainteresowany w sposób wiarygodny wykaże, że było inaczej.
- 19 W drugiej kolejności sąd odsyłający zastanawia się nad kwestią, czy pojęcie „rozprawy, w wyniku której wydano orzeczenie” zawarte w art. 4a ust. 1 decyzji ramowej 2002/584 należy interpretować w ten sposób, że dotyczy ono rozprawy poprzedzającej orzeczenie wydane w pierwszej instancji, jeżeli apelacji wniesionej przez zainteresowanego nie uwzględniono bez badania istoty sprawy.
- 20 Sąd odsyłający przypomina wyrok Trybunału z dnia 10 sierpnia 2017 r., Tupikas (C-270/17 PPU, EU:C:2017:628), zgodnie z którym w przypadku kilkuinstancyjnego postępowania karnego przez pojęcie to należy rozumieć rozprawę, w trakcie której prawomocnie rozstrzygnięto kwestię winy zainteresowanego oraz wymierzonej mu kary, po przeprowadzeniu ponownego badania sprawy pod względem merytorycznym zarówno co do faktów, jak i co do prawa, a więc ostatnią instancję rozstrzygającą co do istoty.
- 21 Sąd odsyłający wnioskuje z tego, że w niniejszej sprawie to właśnie postępowanie przed sądem odwoławczym, w którym zainteresowany nie uczestniczył, ma decydujące znaczenie dla stosowania art. 4a ust. 1 decyzji ramowej 2002/584, a ponieważ zainteresowany nie stawił się osobiście w ramach tego postępowania, należy uznać jego przekazanie za niezgodne z prawem i odmówić wykonania europejskiego nakazu aresztowania rozpatrywanego w postępowaniu głównym.
- 22 Sąd odsyłający wyraża jednak wątpliwości co do możliwości zastosowania tego wyroku w sytuacji takiej jak rozpatrywana w postępowaniu głównym, w której zainteresowany miał udaremnić wezwanie go na rozprawę w ramach postępowania odwoławczego.
- 23 W tym względzie sąd odsyłający uważa, po pierwsze, że pojęcie „rozprawy” w rozumieniu art. 4a ust. 1 decyzji ramowej 2002/584 obejmuje jedynie postępowania, które doprowadziły do rozpoznania sprawy co do istoty. Tymczasem w różnych państwach członkowskich istnieją rozbieżności w organizacji postępowania odwoławczego, w szczególności w odniesieniu do ciążącego na sądzie krajowym obowiązku przeprowadzenia takiego badania w razie nieobecności zainteresowanego.
- 24 Po drugie, sąd odsyłający uważa, że jeżeli odwołania nie uwzględniono bez badania istoty sprawy, wyrok wydany w pierwszej instancji uzyskuje powagę rzeczy osądzonej, a zatem podlega wykonaniu, co oznacza, że w rzeczywistości wnosi się o przekazanie zainteresowanego w celu wykonania tego wyroku. Wywodzi on z tego, że art. 4a ust. 1 decyzji ramowej 2002/584 należy interpretować w ten sposób, że pojęcie „rozprawy” w rozumieniu tego przepisu obejmuje orzeczenie, które ma zostać wykonane.
- 25 W trzeciej kolejności sąd odsyłający zastanawia się, czy zasada pierwszeństwa prawa Unii stoi na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu takiemu jak § 83 ust. 1 pkt 3 IRG, zgodnie z którym skazanie pod nieobecność oskarżonego stanowi „bezwzględną przeszkodę” w przekazaniu osoby,

wobec której wydano europejski nakaz aresztowania, podczas gdy art. 4a ust. 1 decyzji ramowej 2002/584, transponowany przez to uregulowanie krajowe do prawa niemieckiego, przewiduje w tym względzie jedynie fakultatywną podstawę odmowy.

- 26 Zdaniem sądu odsyłającego ten ostatni przepis nie został w pełni transponowany do prawa niemieckiego, ponieważ § 83 ust. 1 pkt 3 IRG nie przewiduje możliwości skorzystania przez wykonujący nakaz organ sądowy z uprawnień dyskrecjonalnych w przypadku skazania pod nieobecność oskarżonego.
- 27 Sąd odsyłający wskazuje, że w wyroku z dnia 24 czerwca 2019 r., Popławski, (C-573/17, EU:C:2019:530, pkt 69, 72, 73, 76) Trybunał orzekł, że o ile bezpośrednie stosowanie decyzji ramowej 2002/584 jest wykluczone, ponieważ nie jest ona bezpośrednio skuteczna, o tyle wykonujący nakaz organ sądowy ma obowiązek dokonywania wykładni prawa krajowego zgodnie z prawem Unii, aby osiągnąć skutek przewidziany w owej decyzji, przy czym wykluczona jest jednak wykładnia *contra legem*.
- 28 Sąd odsyłający uważa, że nie jest w stanie dokonać wykładni § 83 ust. 1 pkt 3 IRG w sposób przyznający mu – w kontekście badania przeszkody w przekazaniu zainteresowanego – zakres swobody, który pozwalałby mu uznać to przekazanie za zgodne z prawem niezależnie od wyjątków przewidzianych w ust. 2–4 tego przepisu. Uważa on, że na podstawie art. 4a ust. 1 lit. a)–d) decyzji ramowej 2002/584 i zakresu swobody, którym powinien dysponować w tym względzie, powinien on mieć możliwość przyjęcia, że w świetle okoliczności sprawy prawo zainteresowanego do bycia wysłuchanym było należycie przestrzegane, nawet jeżeli nie stawił się on osobiście w postępowaniu odwoławczym, a zatem jego przekazanie jest zgodne z prawem.
- 29 W tych okolicznościach Kammergericht Berlin (wyższy sąd krajowy w Berlinie) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:
 - „1) Czy należy utrzymywać, że w przypadku doręczenia wezwania dorosłemu domownikowi art. 4a ust. 1 lit. a) ppkt (i) [decyzji ramowej 2002/584] należy interpretować w ten sposób, że wydający nakaz organ sądowy musi wykazać, iż zainteresowany rzeczywiście otrzymał wezwanie, czy też art. 4a ust. 1 lit. a) ppkt (i) [decyzji ramowej 2002/584] należy interpretować w ten sposób, że doręczenie dorosłemu domownikowi pozwala stwierdzić, iż zainteresowany posiadał rzeczywistą wiedzę, jeżeli ten nie wskaże w sposób wiarygodny, że nie dowiedział się o wezwaniu i dlaczego się o nim nie dowiedział?
 - 2) Czy w przypadku przeprowadzonego postępowania apelacyjnego pojęcie »rozprawy« zawarte w art. 4a ust. 1 [decyzji ramowej 2002/584] należy interpretować w ten sposób, że odnosi się ono do rozprawy poprzedzającej orzeczenie wydane w pierwszej instancji, gdy wyłącznie ścigany złożył apelację, a apelacja została oddalona?
 - 3) Czy jest zgodne z pierwszeństwem prawa Unii uznanie przez ustawodawcę niemieckiego w § 83 ust. 1 pkt 3 [IRG] przypadku skazania wyrokiem zaocznym za bezwzględną przeszkodę dotyczącą przekazania, mimo że art. 4a ust. 1 [decyzji ramowej 2002/584] przewiduje w tym względzie jedynie podstawę fakultatywnej odmowy?”.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

W przedmiocie pytania pierwszego

- 30 Poprzez pytanie pierwsze sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 4a ust. 1 lit. a) ppkt (i) decyzji ramowej 2002/584 należy interpretować w ten sposób, że w sytuacji gdy wezwanie do stawiennictwa zostaje doręczone zainteresowanemu poprzez przekazanie go dorosłemu domownikowi, należy uznać, że zainteresowany rzeczywiście wiedział o tym wezwaniu, chyba że w sposób wiarygodny wykaże on, że było inaczej, czy też do danego wydającego nakaz organu sądowego należy wykazanie, że zainteresowany rzeczywiście otrzymał wezwanie do stawiennictwa.
- 31 W tym względzie Trybunał orzekł, że okoliczność, iż wezwanie do stawiennictwa zostało doręczone osobie trzeciej, która zobowiązała się przekazać to wezwanie zainteresowanemu, nie pozwala na jednoznaczne ustalenie ani faktu, że zainteresowany „rzeczywiście” otrzymał informację dotyczącą terminu i miejsca rozprawy, ani – w stosownym przypadku – dokładnego momentu otrzymania tej informacji (wyrok z dnia 24 maja 2016 r., Dworzecki, C-108/16 PPU, EU:C:2016:346, pkt 47).
- 32 Tym samym wezwanie do stawiennictwa, które zostało doręczone nie bezpośrednio zainteresowanemu, ale poprzez przekazanie, pod jego adresem, dorosłemu domownikowi, który zobowiązał się do przekazania wezwania zainteresowanemu, przy czym europejski nakaz aresztowania nie pozwala na upewnienie się, czy i – w stosownym przypadku – kiedy osoba ta rzeczywiście przekazała to wezwanie zainteresowanemu, nie spełnia samo w sobie wymogów ustanowionych w art. 4a ust. 1 lit. a) ppkt (i) decyzji ramowej 2002/584 (wyrok z dnia 24 maja 2016 r., Dworzecki, C-108/16 PPU, EU:C:2016:346, pkt 54).
- 33 Sąd odsyłający uważa, że należy odejść od tego orzecznictwa, które uważa za zbyt restrykcyjne. Wskazuje on, że należałoby raczej ustanowić domniemanie, że osoba dorosła należąca do gospodarstwa domowego zainteresowanego rzeczywiście przekazuje mu skierowane do niego wezwanie do stawiennictwa, które to domniemanie mogłoby zostać obalone, gdyby zainteresowany wykazał, że w rzeczywistości tak nie było. W braku takiego domniemania przeszkoda w przekazaniu zainteresowanego, jaką stanowi skazanie pod jego nieobecność, jest zdaniem tego sądu „niemożliwa do pokonania”.
- 34 Należy stwierdzić, że domniemanie to jest sprzeczne z celem art. 4a ust. 1 decyzji ramowej 2002/584, który polega na ochronie osoby wezwanej do stawiennictwa poprzez zagwarantowanie, że dysponuje ona informacją dotyczącą terminu i miejsca rozprawy. Trybunał wielokrotnie orzekał, że aby osiągnąć ten cel, należy wykazać w sposób jednoznaczny, że ta osoba trzecia rzeczywiście przekazała wezwanie zainteresowanemu (wyrok z dnia 24 maja 2016 r., Dworzecki, C-108/16 PPU, EU:C:2016:346, pkt 46, 48).
- 35 W każdym razie orzecznictwa tego nie można uznać za zbyt restrykcyjne.
- 36 Z orzecznictwa tego wynika bowiem, że wezwanie do stawiennictwa przekazane osobie dorosłej należącej do gospodarstwa domowego zainteresowanego, która zobowiązała się przekazać mu to wezwanie, spełnia warunki określone w art. 4a ust. 1 lit. a) ppkt (i) decyzji ramowej 2002/584 tylko wtedy, gdy wydany europejski nakaz aresztowania pozwala na upewnienie się, czy i – w stosownym przypadku – kiedy osoba ta rzeczywiście przekazała to wezwanie zainteresowanemu.

- 37 Do wydającego nakaz organu sądowego należy więc wskazanie w europejskim nakazie aresztowania informacji, na podstawie których organ ten stwierdził, że zainteresowany rzeczywiście otrzymał urzędowe informacje o terminie i miejscu rozprawy (wyrok z dnia 24 maja 2016 r., Dworzecki, C-108/16 PPU, EU:C:2016:346, pkt 46, 49).
- 38 Ponadto Trybunał przyjął, że gdy wykonujący nakaz organ sądowy upewnia się, iż warunki określone w art. 4a ust. 1 lit. a) decyzji ramowej 2002/584 zostały spełnione, może on również oprzeć się na innych okolicznościach umożliwiających mu upewnienie się, że przekazanie wezwania do stawienia zainteresowanemu nie pociągnie za sobą naruszenia jego prawa do obrony, w szczególności na zachowaniu zainteresowanego. To właśnie na tym etapie procedury przekazania można bowiem zwrócić także uwagę na ewentualny oczywisty brak starań ze strony zainteresowanego, w szczególności w przypadku, gdy okaże się, że usiłował uniknąć doręczenia skierowanej do niego informacji (wyrok z dnia 24 maja 2016 r., Dworzecki, C-108/16 PPU, EU:C:2016:346, pkt 50, 51).
- 39 Wynika z tego, że okoliczność, iż zainteresowany nie odebrał wezwania do osobistego stawienia, nie stanowi „absolutnej przeszkody” dla wykonania wydanego przeciwko niemu europejskiego nakazu aresztowania. Nie można zresztą wykluczyć, że wykonujący nakaz organ sądowy na podstawie informacji dostarczonych przez wydający nakaz organ sądowy w europejskim nakazie aresztowania wydanym wobec zainteresowanego dojdzie do wniosku, że takie wezwanie spełnia w każdym razie przesłanki przewidziane w art. 4a ust. 1 decyzji ramowej 2002/584 lub że, biorąc pod uwagę okoliczności danej sprawy, prawo zainteresowanego do obrony było należycie przestrzegane, a zatem przekazanie zainteresowanego jest zgodne z prawem.
- 40 W konsekwencji na pytanie pierwsze należy odpowiedzieć następująco: art. 4a ust. 1 lit. a) ppkt (i) decyzji ramowej 2002/584 należy interpretować w ten sposób, że w sytuacji gdy wezwanie do stawienia zostaje doręczone zainteresowanemu poprzez przekazanie go dorosłemu domownikowi, to do wydającego nakaz organu sądowego należy przedstawienie dowodu, że zainteresowany rzeczywiście otrzymał to wezwanie do stawienia.

W przedmiocie pytania drugiego

- 41 Poprzez pytanie drugie sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 4a ust. 1 decyzji ramowej 2002/584 należy interpretować w ten sposób, że zawarte w tym przepisie pojęcie „rozprawy, w wyniku której wydano orzeczenie” obejmuje rozprawę, w wyniku której wydano orzeczenie w pierwszej instancji, jeżeli odwołanie wniesione przez zainteresowanego zostało oddalone bez rozpoznania sprawy co do istoty.
- 42 Innymi słowy sąd odsyłający zmierza do ustalenia, czy w sytuacji gdy – jak w niniejszej sprawie – zainteresowany nie stawiał się w postępowaniu odwoławczym zakończonym wyrokiem utrzymującym w mocy orzeczenie wydane w pierwszej instancji, bez ponownego rozpoznania sprawy co do istoty, postępowanie to wchodzi w zakres pojęcia „rozprawy, w wyniku której wydano orzeczenie” w rozumieniu art. 4a ust. 1 decyzji ramowej 2002/584.
- 43 Należy przypomnieć w tym względzie, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału pojęcie „rozprawy, w wyniku której wydano orzeczenie” w rozumieniu art. 4a ust. 1 decyzji ramowej 2002/584 należy rozumieć jako autonomiczne pojęcie prawa Unii i interpretować

w sposób jednolity na jej terytorium, niezależnie od jego definicji w państwach członkowskich (zob. podobnie wyroki: z dnia 10 sierpnia 2017 r., *Tupikas*, C-270/17 PPU, EU:C:2017:628, pkt 67; z dnia 22 grudnia 2017 r., *Ardic*, C-571/17 PPU, EU:C:2017:1026, pkt 63).

- 44 Pojęcie to należy rozumieć w ten sposób, że oznacza ono postępowanie, które doprowadziło do wydania orzeczenia prawomocnie skazującego osobę, o której przekazanie zwrócono się w ramach wykonania europejskiego nakazu aresztowania [wyroki: z dnia 10 sierpnia 2017 r., *Tupikas*, C-270/17 PPU, EU:C:2017:628, pkt 74; a także z dnia 23 marca 2023 r., *Minister for Justice and Equality (Uchylenie warunkowego zawieszenia wykonania kary)*, C-514/21 i C-515/21, EU:C:2023:235, pkt 52].
- 45 To orzeczenie sądowe rozstrzygające ostatecznie sprawę co do istoty, w tym znaczeniu, że nie przysługuje wobec niego żaden zwykły środek odwoławczy, jest bowiem istotne dla zainteresowanego, ponieważ dotyczy ono bezpośrednio jego sytuacji osobistej w odniesieniu do orzeczenia o winie i, w stosownym przypadku, wymierzenia kary pozbawienia wolności, którą będzie musiał odbyć (wyrok z dnia 10 sierpnia 2017 r., *Tupikas*, C-270/17 PPU, EU:C:2017:628, pkt 83).
- 46 Tak więc na tym właśnie etapie postępowania zainteresowana osoba powinna mieć możliwość pełnego skorzystania ze swojego prawa do obrony w celu skutecznego przedstawienia własnego stanowiska i wywarcia w ten sposób wpływu na ostateczne orzeczenie, które może skutkować pozbawieniem jej wolności osobistej. Wynik tego postępowania nie ma znaczenia w tym kontekście (wyrok z dnia 10 sierpnia 2017 r., *Tupikas*, C-270/17 PPU, EU:C:2017:628, pkt 84).
- 47 Jeśli chodzi konkretnie o przypadek taki jak rozpatrywany w postępowaniu głównym, które toczyło się w dwóch kolejnych instancjach, a mianowicie w pierwszej instancji, a następnie w postępowaniu odwoławczym, Trybunał orzekł, że to postępowanie, które doprowadziło do orzeczenia wydanego w instancji odwoławczej, jest zatem jedynym postępowaniem istotnym dla celów stosowania art. 4a ust. 1 decyzji ramowej 2002/584, pod warunkiem że postępowanie to doprowadziło do orzeczenia, od którego nie przysługuje zwykły środek odwoławczy i które w związku z tym rozstrzyga ostatecznie sprawę co do istoty (wyrok z dnia 10 sierpnia 2017 r., *Tupikas*, C-270/17 PPU, EU:C:2017:628, pkt 90).
- 48 Wynika z tego, że elementem rozstrzygającym dla celów zakwalifikowania postępowania jako wchodzącego w zakres pojęcia „rozprawy, w wyniku której wydano orzeczenie” w rozumieniu art. 4a ust. 1 decyzji ramowej 2002/584, jest okoliczność, że postępowanie to zakończyło się wydaniem prawomocnego wyroku skazującego, który w konsekwencji rozstrzyga ostatecznie sprawę co do istoty.
- 49 Należy stwierdzić, że postępowanie odwoławcze takie jak rozpatrywane w postępowaniu głównym, które zakończyło się wydaniem wyroku utrzymującego w mocy orzeczenie wydane w pierwszej instancji, bez zbadania sprawy co do istoty, wchodzi w zakres tego pojęcia, jeżeli rozstrzyga ostatecznie daną sprawę, czego zbadanie należy jednak do sądu odsyłającego.
- 50 Artykuł 4a ust. 1 decyzji ramowej 2002/584 ma bowiem na celu zagwarantowanie wysokiego poziomu ochrony i umożliwienie danemu wykonującemu nakaz organowi sądowemu przekazania zainteresowanego pomimo jego nieobecności na rozprawie, w wyniku której wydano orzeczenie skazujące, przy pełnym poszanowaniu prawa zainteresowanego do obrony (wyrok z dnia 10 sierpnia 2017 r., *Tupikas*, C-270/17 PPU, EU:C:2017:628, pkt 58).

- 51 Tymczasem gdyby postępowanie odwoławcze, które toczyło się pod nieobecność zainteresowanego, nie wchodziło w zakres stosowania art. 4a ust. 1 decyzji ramowej 2002/584 ze względu na to, że nie obejmuje ono rozpoznania sprawy co do istoty, skutkowałoby to tym, że właściwym postępowaniem do celów stosowania tego przepisu byłoby postępowanie w pierwszej instancji, a poszanowanie prawa do obrony zainteresowanego mogłoby zostać sprawdzone jedynie co do tego postępowania.
- 52 Takiej sytuacji nie można zaakceptować, ponieważ – jak orzekł Trybunał – w przypadku gdy przewidziane są dwie instancje, okoliczność, że zainteresowany rzeczywiście mógł skorzystać z prawa do obrony w pierwszej instancji, nie pozwala na stwierdzenie, że było tak również w postępowaniu odwoławczym, jeżeli toczyło się ono pod jego nieobecność (zob. podobnie wyrok z dnia 10 sierpnia 2017 r., Tupikas, C-270/17 PPU, EU:C:2017:628, pkt 80). Ponadto okoliczność, że osoba skazana w pierwszej instancji wnosi apelację w celu obrony swoich praw, nie może skutkować ograniczeniem ochrony przyznanej jej w decyzji ramowej 2002/584.
- 53 W konsekwencji na pytanie drugie należy odpowiedzieć następująco: art. 4a ust. 1 decyzji ramowej 2002/584 należy interpretować w ten sposób, że zawarte w tym przepisie pojęcie „rozprawy, w wyniku której wydano orzeczenie” obejmuje postępowanie odwoławcze, w wyniku którego zapadł wyrok utrzymujący w mocy orzeczenie wydane w pierwszej instancji i ostatecznie rozstrzygający sprawę. Okoliczność, że w tym postępowaniu odwoławczym nie badano sprawy co do istoty, nie ma w tym względzie znaczenia.

W przedmiocie pytania trzeciego

- 54 Poprzez pytanie trzecie sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy zasada pierwszeństwa prawa Unii stoi na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu, takiemu jak rozpatrywane w postępowaniu głównym, transponującemu art. 4a ust. 1 decyzji ramowej 2002/584, które wyklucza w sposób generalny możliwość wykonania przez wykonujący nakaz organ sądowy europejskiego nakazu aresztowania wydanego w celu wykonania kary, jeżeli dana osoba nie stawiała się osobiście na rozprawie, w wyniku której wydano dane orzeczenie.
- 55 Należy w tym względzie przypomnieć, że decyzja ramowa 2002/584 ustanawia w art. 1 ust. 2 zasadę, zgodnie z którą państwa członkowskie wykonują każdy europejski nakaz aresztowania w oparciu o zasadę wzajemnego uznawania i zgodnie z przepisami tej decyzji ramowej. Poza wyjątkowymi okolicznościami wykonujące nakaz organy sądowe mogą odmówić wykonania takiego nakazu wyłącznie w enumeratywnie wyliczonych przypadkach przewidzianych we wspomnianej decyzji ramowej. Wykonanie europejskiego nakazu aresztowania może podlegać tylko jednemu z warunków wyczerpująco w niej określonych. W konsekwencji wykonanie europejskiego nakazu aresztowania stanowi zasadę, zaś odmowa wykonania, przewidziana jako wyjątek, powinna być interpretowana ściśle (wyrok z dnia 10 sierpnia 2017 r., Tupikas, C-270/17 PPU, EU:C:2017:628, pkt 50).
- 56 I tak decyzja ramowa 2002/584 wyraźnie wskazuje, z jednej strony, podstawy obligatoryjnej (art. 3 tej decyzji ramowej), a z drugiej strony, podstawy fakultatywnej (art. 4 i 4a wspomnianej decyzji ramowej) odmowy wykonania europejskiego nakazu aresztowania. W szczególności możliwość odmowy wykonania europejskiego nakazu aresztowania ogranicza art. 4a tej decyzji ramowej, poprzez wyszczególnienie w sposób precyzyjny i jednolity warunków, w jakich nie można odmówić uznania i wykonania orzeczenia wydanego w wyniku rozprawy, na której zainteresowana osoba nie stawiała się osobiście (wyrok z dnia 10 sierpnia 2017 r., Tupikas, C-270/17 PPU, EU:C:2017:628, pkt 53).

- 57 Z brzmienia art. 4a ust. 1 decyzji ramowej 2002/584 wynika, że przepis ten zawiera fakultatywną podstawę odmowy wykonania europejskiego nakazu aresztowania wydanego w celu wykonania kary pozbawienia wolności lub środka zabezpieczającego polegającego na pozbawieniu wolności, jeżeli zainteresowany nie stawiał się osobiście na rozprawie, która doprowadziła do wydania wyroku skazującego. To uprawnienie obwarowane jest jednakże czterema wyjątkami, wymienionymi w pkt a)–d) tego przepisu, które pozbawiają organ sądowy wykonujący nakaz możliwości odmowy wykonania przesłanego mu europejskiego nakazu aresztowania (zob. podobnie wyrok z dnia 26 lutego 2013 r., Melloni, C-399/11, EU:C:2013:107, pkt 40).
- 58 W związku z tym wykonujący nakaz organ sądowy jest uprawniony do odmowy wykonania europejskiego nakazu aresztowania wydanego w celu wykonaniu kary pozbawienia wolności lub środka zabezpieczającego polegającego na pozbawieniu wolności, jeżeli dana osoba nie stawiała się osobiście na rozprawie, w wyniku której wydano orzeczenie, chyba że w europejskim nakazie aresztowania wskazano, że zostały spełnione warunki ustanowione odpowiednio w art. 4a ust. 1 lit. a)–d) decyzji ramowej 2002/584 (wyrok z dnia 10 sierpnia 2017 r., Tupikas, C-270/17 PPU, EU:C:2017:628, pkt 54).
- 59 Wykonujący nakaz organ sądowy jest zatem zobowiązany do wykonania europejskiego nakazu aresztowania, pomimo nieobecności danej osoby na rozprawie, w wyniku której wydano orzeczenie, jeżeli zweryfikowano wystąpienie jednej z okoliczności określonych w art. 4a ust. 1 lit. a)–d) tej decyzji ramowej (wyrok z dnia 10 sierpnia 2017 r., Tupikas, C-270/17 PPU, EU:C:2017:628, pkt 55).
- 60 Trybunał miał już okazję wyjaśnić, że skoro art. 4a przewiduje przypadek fakultatywnej odmowy wykonania europejskiego nakazu aresztowania, wykonujący nakaz organ sądowy może w każdym razie, nawet po stwierdzeniu, że okoliczności, o których mowa w poprzednim punkcie, nie obejmują sytuacji osoby, której dotyczy europejski nakaz aresztowania, uwzględnić inne okoliczności umożliwiające mu upewnienie się, że przekazanie zainteresowanego nie pociąga za sobą naruszenia jego prawa do obrony (zob. podobnie wyroki: z dnia 10 sierpnia 2017 r., Zdiaszek, C-271/17 PPU, EU:C:2017:629, pkt 107; z dnia 17 grudnia 2020 r., Generalstaatsanwaltschaft Hamburg, C-416/20 PPU, EU:C:2020:1042, pkt 51 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 61 W ramach takiej oceny wykonujący nakaz organ sądowy będzie mógł zatem uwzględnić zachowanie zainteresowanego. To właśnie na tym etapie procedury przekazania można bowiem zwrócić szczególną uwagę między innymi na fakt, że zainteresowany starał się uniknąć doręczenia skierowanej do niego informacji (wyrok z dnia 17 grudnia 2020 r., Generalstaatsanwaltschaft Hamburg, C-416/20 PPU, EU:C:2020:1042, pkt t 52 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 62 Wynika stąd, że gdy wykonujący nakaz organ sądowy sprawdza, czy spełniony został jeden z warunków przewidzianych w art. 4a ust. 1 decyzji ramowej 2002/584, nie może zostać on pozbawiony możliwości upewnienia się co do poszanowania prawa do obrony zainteresowanej osoby poprzez należyte rozważenie wszystkich okoliczności charakteryzujących rozpatrywaną przez niego sprawę, w tym informacji, które sam mógł powziąć.
- 63 W niniejszej sprawie z informacji przedstawionych przez sąd odsyłający wynika, że uregulowanie niemieckie rozpatrywane w postępowaniu głównym zobowiązuje w sposób generalny dany wykonujący nakaz organ sądowy do odmowy wykonania europejskiego nakazu aresztowania w przypadku skazania pod nieobecność oskarżonego. Uregulowanie to nie pozostawia

wykonującemu nakaz organowi sądowemu żadnego zakresu swobody do celów zweryfikowania, na podstawie okoliczności sprawy, istnienia jednej z sytuacji wskazanych odpowiednio w art. 4a ust. 1 lit. a)–d) decyzji ramowej 2002/584, czy można uznać, że prawo zainteresowanego do obrony było przestrzegane, a tym samym do podjęcia decyzji o wykonaniu danego europejskiego nakazu aresztowania.

- 64 W tych okolicznościach należy stwierdzić, że takie uregulowanie krajowe jest sprzeczne z art. 4a ust. 1 decyzji ramowej 2002/584.
- 65 Należy przypomnieć, że Trybunał orzekł, iż zasadę pierwszeństwa prawa Unii należy interpretować w ten sposób, że nie nakłada ona na sąd krajowy obowiązku odstąpienia od stosowania przepisu prawa krajowego niezgodnego z przepisami decyzji ramowej 2002/584, ponieważ nie jest ona bezpośrednio skuteczna. Organy państw członkowskich, w tym sądy, są jednak zobowiązane do dokonywania – tak dalece jak to możliwe – wykładni zgodnej prawa krajowego, umożliwiającej im osiągnięcie rezultatu zgodnego z celem wyznaczonym we wspomnianej decyzji ramowej (wyrok z dnia 24 czerwca 2019 r., Popławski, C-573/17, EU:C:2019:530, pkt 109).
- 66 O ile bowiem decyzje ramowe nie mogą wywoływać bezpośredniego skutku, o tyle jednak ich wiążący charakter powoduje powstanie po stronie organów krajowych obowiązku wykładni zgodnej prawa krajowego od dnia upływu terminu transpozycji tych decyzji ramowych. Stosując swoje prawo krajowe, organy te są zatem zobowiązane tak dalece, jak jest to możliwe, dokonywać jego wykładni w świetle brzmienia i celu danej decyzji ramowej, tak aby osiągnąć przewidziany w niej rezultat, przy czym wykładnia prawa krajowego *contra legem* jest jednak wykluczona. Tak więc zasada wykładni zgodnej wymaga uwzględnienia całości swego prawa krajowego i stosowania uznanych w porządku krajowym metod wykładni, by zapewnić pełną skuteczność tej decyzji ramowej i dokonać rozstrzygnięcia zgodnego z realizowanymi przez nią celami (wyrok z dnia 24 czerwca 2019 r., Popławski, C-573/17, EU:C:2019:530, pkt 72–77).
- 67 Z powyższego wynika, że do sądu odsyłającego będzie należało, przy uwzględnieniu całości swego prawa krajowego i przy zastosowaniu uznanych w porządku krajowym metod wykładni, dokonanie wykładni uregulowania krajowego rozpatrywanego w postępowaniu głównym, tak dalece jak to możliwe, w świetle brzmienia i celu decyzji ramowej 2002/584.
- 68 W konsekwencji na pytanie trzecie należy udzielić następującej odpowiedzi: art. 4a ust. 1 decyzji ramowej 2002/584 należy interpretować w ten sposób, że uregulowanie krajowe transponujące ten przepis, które wyklucza w sposób generalny możliwość wykonania przez wykonujący nakaz organ sądowy europejskiego nakazu aresztowania wydanego w celu wykonania kary, jeżeli zainteresowany nie stawił się osobiście na rozprawie, w wyniku której wydano dane orzeczenie, jest sprzeczne z tym przepisem. Sąd krajowy jest zobowiązany, przy uwzględnieniu całości swego prawa krajowego i przy zastosowaniu uznanych w porządku krajowym metod wykładni, interpretować to uregulowanie krajowe, tak dalece jak to możliwe, w świetle brzmienia i celu tej decyzji ramowej.

W przedmiocie kosztów

- 69 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (siódma izba) orzeka, co następuje:

- 1) Artykuł 4a ust. 1 lit. a) ppkt (i) decyzji ramowej Rady 2002/584/WSiSW z dnia 13 czerwca 2002 r. w sprawie europejskiego nakazu aresztowania i procedury wydawania osób między państwami członkowskimi, zmienionej decyzją ramową Rady 2009/299/WSiSW z dnia 26 lutego 2009 r., należy interpretować w ten sposób, że w sytuacji gdy wezwanie do stawiennictwa zostaje doręczone zainteresowanemu poprzez przekazanie go dorosłemu domownikowi, to do wydającego nakaz organu sądowego należy przedstawienie dowodu, że zainteresowany rzeczywiście otrzymał to wezwanie do stawiennictwa.
- 2) Artykuł 4a ust. 1 decyzji ramowej 2002/584, zmienionej decyzją ramową 2009/299, należy interpretować w ten sposób, że zawarte w tym przepisie pojęcie „rozprawy, w wyniku której wydano orzeczenie” obejmuje postępowanie odwoławcze, w wyniku którego zapadł wyrok utrzymujący w mocy orzeczenie wydane w pierwszej instancji i ostatecznie rozstrzygający sprawę. Okoliczność, że w tym postępowaniu odwoławczym nie badano sprawy co do istoty, nie ma w tym względzie znaczenia.
- 3) Artykuł 4a ust. 1 decyzji ramowej 2002/584, zmienionej decyzją ramową 2009/299, należy interpretować w ten sposób, że uregulowanie krajowe transponujące ten przepis, które wyklucza w sposób generalny możliwość wykonania przez wykonujący nakaz organ sądowy europejskiego nakazu aresztowania wydanego w celu wykonania kary, jeżeli zainteresowany nie stawił się osobiście na rozprawie, w wyniku której wydano dane orzeczenie, jest sprzeczne z tym przepisem. Sąd krajowy jest zobowiązany, przy uwzględnieniu całości swego prawa krajowego i przy zastosowaniu uznanych w porządku krajowym metod wykładni, interpretować to uregulowanie krajowe, tak dalece jak to możliwe, w świetle brzmienia i celu tej decyzji ramowej.

Podpisy